אגרות הראי"ה - כרך א' - אגרת רלח

תמצית האגרת

תאריך ומקום: כ"ז מרחשוון תר"ע - יפו

נמען: הגאון ר' יעקב דוד ווילובסקי (הרידב"ז)

הרב קוק חלה מעוגמת נפש בגלל כפיית הפקידות. הרב קוק כתב למר פרנק שאם יכפו, יהיה זה כשעת גזירה, ואפילו על 'ערקתא דמסאנא' ייהרג ואל יעבור. פרנק השיב שיק"א משלמת את המעשר באופן כללי, שאם הרבנים יאסרו ישקיעו בקנדה ולא בארץ, ושהערבים יחזיקו בקרקעות. לבסוף הסכים שהדבר יהיה לרצון האיכרים, ובתנאי שהרבנים לא ירעישו. הרב קוק מתלבט, ומתפלא על שהרידב"ז מזלזל בו.

עיקרי הדברים

- כפיית הפקידות - 'שעת גזירה'.
- טענות יק"א: קנדה, מעשר, חזקת ערבים.
- פשרה: לרצון האיכרים.
- צער על זלזול הרידב"ז.

נוסח האגרת

ב"ה[1], עה"ק[2] יפו ת"ו[3], כ"ז מ"ח תר"עין.

שלו'[4] וברכה לכ'[5] ידי"נ[6] הרב הגאון האמיתי כו'[7] כו' מו"ה[8] יעקב דוד שליט"א[9].

אחדשה"ט[10] באה"ר[11].

התלגרם והמכתב של כ"ג[12] שי'[13] באו לידי. ולא אוכל לתאר לפניו גודל צערי על ענין הכפי' של האדמיניסטראציאן. אע"פ[14] שאנו מחולקין בדעה בעיקר הוראה זו, שלדעתי אין ראוי להרעיש באיסור, כי"א[15] לראות דרכי תמיכה ולפייס בדרך נועם ושלו'[16] לכל מי שנתן ד' רוח טהרה בלבבו שישבת, שיקבל את התמיכה כדי הכרחו. אבל הענין של הכפי' נגע ממש עד

---

1 ב"ה - ברוך השם
2 עה"ק - עיר הקודש
3 ת"ו - תבנה ותכונן
4 שלו' - שלום
5 לכ' - לכבוד
6 ידי"נ - ידיד נפשי
7 כו' - וכולי (וכן הלאה)
8 מו"ה - מורנו הרב
9 שליט"א - שיחיה לאורך ימים טובים אמן
10 אחדשה"ט - אחרי דרישת שלומו הטוב
11 באה"ר - באהבה רבה
12 כ"ג - כבוד גאונו
13 שי' - שיחיה
14 אע"פ - אף על פי
15 כי"א - כי אם
16 ושלו' - ושלום

נפשי, וחליתי מרוב עגמת נפש, ל"ע[17]. ומיד באתי בדברים עם ה' פרנק, בתחילה במכתב, שבארתי לו כמה רע ומר הוא הדבר לכוף את אחב"י[18], הרוצים ללכת בדרך התורה בתמימות, להעבירם ע"ז[19], והוא השיב לי, כי המחמירים על עצמם אין זה מצד יראת שמים אלא מצד עצלות, ועוד דברים כאלה שאינם מעלים ולא מורידים. חזרתי וכתבתי לו, שידע שכל יסוד ההיתר של ההפקעה, שבו משתמשין רוב בעלי הישוב, בנוי הוא רק כשלא תהי'[20] כפי' ע"ז, אבל אם יכופו לעבור אז נקח את הענין כמין שעת הגזירה ח"ו[21], ואפילו אם אחרי כל הקולות יהי'[22] הענין לא גרע מ"ערקתא דמסאנא", שנודיע בגלוי שצריך לעמוד ע"ז במסירת נפש. מיד בא אלי ביום המחר לשליחות המכתב, בצער גדול מאד מהענין, והשיח לפני דאגתו, שיק"א[23] משלמת את העשור בדרך כללי, ואם ישבתו השובתים לא יגורע מזה מהעשור מאומה, א"כ[24] יש כאן באמת ענין "ארנונא" (וזו הגמרא יודע הוא היטב). ועוד יותר אמר לי, שעכשיו יק"א[25] מכינה עצמה לקנות נחלאות מרובות באה"ק[26], ולעשות ישוב גדול, ואם נחליט שאין צד היתר לעבודה, ע"י[27] שום הפקעה, אז מוכרח הוא להשיב שישקיעו את כספם במדינה קנדה, ויחדלו מא"י[28] גם זאת אמר, שהערבים יחזיקו בקרקעות במשך השמיטה ע"י המרעה ויהי'[29] צורך להשפט עמהם על חזקתם, ועוד כאלה. אבל כל אלה לא עמדו לו שאקבל ממנו, כי סוף כל סוף אי אפשר לנו לעשות כפי, אפי'[30] על מי שרוצה לעשות מדת חסידות, שלא להניחו, וק"ו[31] מי שרוצה לקיים מצוה גדולה וקדושה זו כפשוטה. אז השיב לי, שהדבר מוכרח להיות מונח לרצונם של האכרים, ולא תעשה משום רב שום השתדלות ע"ז, רק שאם יבאו איזה אכרים לשאול אז ישיב להם כ"א לפי דעתו, המתירים להיתר, ע"פ[32] תנאי ההיתר הנהוגים, והאוסרים לאיסור, ואז תשקוט ג"כ[33] יק"א, אבל אם ירעישו הרבנים, ויכופו באיומים לחזק את האיסור, שאז רואה הוא בזה היזק גדול להישוב, יהי' מוכרח לעמוד על דעתו. ועל דבריו הללו לא יכולתי להעבירו.

ע"כ[34] עלינו לטכס עצה איך להתנהג בענין הנכבד הזה. כי שני הצדדים המה קשים מאד, שאם ח"ו תפרסם יק"א שהיתה חפצה לנחל את ישראל באה"ק, אלא מפני חומרת הרבנים בשביעית נגד המתירים הם פונים לקנדה, ועוזבים את אה"ק[35], יצמח מזה ח"ו הרס גדול לכל

---

17 ל"ע - לא עלינו
18 אחב"י - אחינו בני ישראל
19 ע"ז - על זה
20 תהי' - תהיה
21 ח"ו - חס ושלום
22 יהי' - יהיה
23 שיק"א - ש + יק"א: יק"א (חברת ההתיישבות היהודית)
24 א"כ - אם כן
25 יק"א - יק"א (חברת ההתיישבות היהודית)
26 באה"ק - בארץ הקודש
27 ע"י - על ידי
28 מא"י - מארץ ישראל
29 ויהי' - ויהיה
30 אפי' - אפילו
31 וק"ו - וקל וחומר
32 ע"פ - על פי
33 ג"כ - גם כן
34 ע"כ - על כן
35 אה"ק - ארץ הקודש

עניני תוה"ק[36], ד' ירחם. ושומר עם קדשו יתי"ש[37] יראנו הדרך הטובה ללכת בה ברחמיו, ולא נבוש ולא נכלם לעולם ועד.

וע"ד[38] מה שמזלזלים אותי, ת"ל[39] אני שמח בזה, כי בוחן לבבות ב"ה יודע כונתי לשמו הגדול והקדוש יתי[40], בכל פרשת הענין, ושברון לבי ודכאות נפשי גלויים לפניו יתי"ש, וי"את דכא ושפל רוח" כתיב. אך שמעתי שכי"ג מזכה הוא לי בזה שלא בפני, ועל זה אני מתפלא, על ידיד נאמן כמוהו, שלבי כי"כ[41] גלוי לפניו, איך יבא לידי מדה זו.

וצור ישראל ב"ה, מקור החסד, החיים והשלוי[42], ימהר ויחיש לגאלנו, ויופיע אורו וישעו על עמו ונחלתו במהרה בימינו בקרוב. והיי[43] ז"ש[44] וברכה, כנה"ר[45] ונפש ידי"ע[46] קשור באהבת נפשו כהי"י[47], המצפה לתשועת ד',

הק' אברהם יצחק ה"ק

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

36 תוה"ק - תורתנו הקדושה
37 יתי"ש - יתברך שמו
38 וע"ד - ועל דבר
39 ת"ל - תודה לא-ל
40 יתי - יתברך
41 כי"כ - כל כך
42 והשלוי - והשלום
43 והיי - והיה
44 ז"ש - זה שלום
45 כנה"ר - כנפשו הרמה
46 ידי"ע - ידידו עוז
47 כהי"י - כנפשו היפה